

VARIA

— KÖNYVISMERTETÉSEK —

TATTAY Levente – POGÁCSÁS Anett – MOLNÁR Sarolta (szerk.):
*Pro vita et scientia – Ünnepi kötet Jobbágyi Gábor
65. születésnapja alkalmából*
Budapest, Szent István Társulat, 2012.

Jobbágyi Gábor professzor meghatározó egyénisége készítette arra a könyv szerkesztőit és szerzőit, hogy az Ünnepelt hatvanötödik születésnapja apropóján tisztelegjenek tevékeny munkássága előtt. A könyvben kollégák, pályatársak, barátok és egykori tanítványok köszöntik a Tanár Urat egy-egy – az Ünnepelt érdeklődéséhez valamiképp kapcsolódó – tanulmánnyal. A következőkben röviden sorra vesszük, ismertetjük az egyes tanulmányok tartalmát.

Jobbágyi Gábor egyik legfontosabb kutatási területe az orvosi jog, így nem meglepő, hogy erről a térrénumról több tanulmány is helyet kapott a kötetben. Korábbi tanítványok, ma már kollégák köszöntik őt ilyen témájú írásokkal, így Landi Balázs az Ünnepelt által is sokat boncolgatott orvos-beteg viszonyt veszi górcső alá cikkében, és felsorakoztatja mind a vállalkozási, mind a megbízási jogviszonyba való besorolás erősségeit és gyengéit. E téma további aktualitását adja, hogy a módosított egészségügyi törvény szerint az orvos felelőssége a Ptk. szerinti szerződésszegéssel okozott károk szabályai szerint alakul. Navratyl Zoltán az asszisztált reprodukciós eljárás kapcsán tárgyal szociális (a lehetőség családi struktúrákra gyakorolt hatására vonatkozó) és családtervezési (a szelektív reprodukció által felvetett) kérdéseket, valamint az anonim ivarsejt-adományozásnak a származás ismeretére vonatkozó alkotmányos aggályokat is felhozó vetületeit. A tanulmány a magyar szabályozás mellett számos külföldi, így egyesült államokbeli példával szolgál összehasonlításképpen. Ehhez a körhöz csatlakozik Csapó Orsolya, aki a gyógyszerészi hivatás komoly felelősségét fejt ki. Egyrészt megvizsgálja, milyen tevékenységek tartoznak a gyógyszerészek foglalkozásának körébe, másrészt e területek mentén végigjárja hol, milyen felelősségi helyzet alakulhat ki, melyek a nehézségei e hivatás lelkiismeretes és szakemberü ellátásának. A terület kiemelt kutatója, Sándor Judit az emberi test jogi fogalmának, így tulajdonolhatóságának bizonytalanságaira hívja fel a figyelmet, amelyből következően súlyos kérdések merülnek fel a DNS-en fennálló szabadalmakat illetően. A tanulmány jogeseteket ismertet a területről, melyek révén jobban megérthető a gyakorlatban felmerült problémákra adott válaszok miéértje.

A jogtudományban fontos szemléletbeli újdonságot jelent Jobbágyi Gábor *Személyi és családi jog* c. könyve, így többen e területről választottak témát. Barzó Tímea

cikke a jogból eltűnt – vagy a házassulókra korlátozódott –, de a gyakorlatban élő jegyesség intézményének szerepét és jövőbeli lehetőségeit tekinti át. A joggyakorlaton keresztül mutatja be a hiányos szabályozásból fakadó problémákat, valamint kitekintést nyújt más európai megoldásokra is. Lábady Tamás írásában az új Ptk. családjogi könyvével kapcsolatos meglátásait tárja elénk a családok védelméről szóló törvény tervezetének elemzésével együtt. Leginkább az élettársi kapcsolatoknak az új Ptk. családjogi könyvébe való integrálását kritizálja, mivel már maga az elhelyezés is súlyos jogkövetkezményekkel jár. A családjognál maradvá Molnár Sarolta – a kötet egyik szerkesztője – és Schanda Balázs közös írása egy amerikai kísérlet kapcsán járja körbe azt a kérdést, mit tehet a jog és különösen a családjog, hogy tartósabb házasságok kötéssenek. Vajon mire kötelezi a jogalkotót a házasság védelmének alkotmányos alapelve, és milyen eszközei vannak a családjognak ezen a területen? Családjogi témát választott Szabó István is, aki az Osztrák-Magyar Monarchiában elterjedt „erdélyi házasság” jelenségével foglalkozik, ami a felekezeti eltérések, és a vegyes házasság vagy a más felekezetbe való átlépés házasságra gyakorolt hatásának a magyar és az osztrák jogbeli eltérései okán jelent meg. A köteléki bontás tekintetében az egyházi bíróságok joghatósága volt érvényben, és mivel a döntések elismerését a két jogrendszer különbözően ítélte meg, házassági turizmus indult meg magyar területre: a kedvezőbb jogrend igénybevételéhez az állampolgárság megszerzésén keresztül vezetett az út. A különbözőségekből fakadó jogi káosz és átláthatatlan helyzet rajzolódik ki a korabeli joggyakorlatból.

A magánjog és a kereskedelmi jog további területeiről is számos tanulmány gazdagítja a kötetet. Így Csehi Zoltán az Ünnepeltet köszöntő cikkében az utóöröklés és a hagyomány intézményeinek kusza történetét bogozza ki egészen a régi magyar jogi gyökerektől, az arra gyakorolt osztrák hatáson, az 1900-as, 1913–14-es és az 1928-as Magánjogi Törvényjavaslaton keresztül magyarázva, miért tekinthető hiányosnak a hatályos Ptk. szabálya ezen a területen, és ezt várhatóan hogyan orvosolja az új Ptk. vonatkozó része. Boronkay Miklós az igényérvényesítési határidők útvesztőjébe kalauzolja az olvasót, amely során kiderül, hogy a dogmatikai tisztánlátás hiányában a joggyakorlat bizonytalan és ellentmondásos, és a jogalkotói szándékkal olykor vélhetően nem megegyező ítéletek születnek, miközben a joggyakorlatnak a jogszabályi hézag okozta hiányok miatt megfigyelhető ellentmondásossága orvosolható volna. Lenkovics Barnabás az igazságosság eszményét kutatva tekint keresztül a magyar jogszabályoktól, a nemzetközi normákon át a filozófia terebélyében. Végső megállapítása, hogy az igazságosságnak mind a jogalkotás, mind az ítélkezés és a társadalmi intézmények terén meg kell valósulnia, hogy élhető világban találja meg helyét az ember. Leszkoven László rendkívül eredeti módon nem egy jogintézmény kapcsán vizsgálódik, hanem azt elemzi, hogyan viseltetik a jog a felek, vagy akár egy harmadik fél érdeke alakulásához. Az érdekinzertítés-változás bekövetkezhet az időmúlás, vagy az érdekelt mulasztásával, de megegyezhetnek az érdekek figyelembe vételéről maguk a felek is. Prugberger Tamás a polgári jogi felelősség dologi jogi és kötelmi vetületeit, a culpa szubjektív, objektív és abszolút kategóriáit tekinti át történeti fejlődésük nyomon követésével. A tartós jogviszony, így munkaviszony kapcsán sűrűbben előforduló felelősségi viszonyok kapcsán az enyhítés objektív és szubjektív módozataival is megismerteti az olvasót. A kötet egyik szerkesztője, Tattay Levente

a szerződés helyes megkötéséért való helytállási kötelezettséget járja körül cikkében. Nem csupán az általános szerződési jogi téma külföldi szakirodalommal is alátámasztott, nagyon alapos kifejtése teszi különösen időszerűvé e munkát, hanem az internet terjedése kapcsán teret nyerő elektronikus kereskedelem sajátos jellemzőinek és sui generis szabályainak ismertetése is.

A kereskedelmi jog körében Milassin László az elektronikus átruházható dokumentumok világába is elnavigálja az Olvasót, ahol is nem csupán megismerteti az átruházható papírok és elektronikus generációjuk közti különbségeket, hanem a szabályozás nehézségeire is rávilágít. Így például kiderül, milyen kihívás elé állítják a technikát és a jogi szabályozást az olyan kívánalmak, mint az egységesség vagy a fizikai birtoklás. Brehószki Márta a Limited Liability Companyról szóló tanulmányában azt mutatja be, miként érvényesül ez az „új” társasági forma az Egyesült Államok jogában. A szerző főként a felelősség kérdésén és a lepelátszúrás lehetőségének problematikáján keresztül ismerteti, milyen nehézségek adódnak a nem egységes jogi szabályozásból, melyet néhány konkrét állam szabályainak ábrázolása is igazol. Károlyi Géza arra hívja fel a figyelmet írásában, hogy a hatályos szabályok szerinti egyéni cégek épp olyan jogalanyok, mint bármely más jogi személyiséggel rendelkező gazdasági társaság, ezért ilyen jogalanyoknak kellene tekinteni azokat az új Ptk.-ban is. A szellemi alkotások joga szférájából két érdekes írás is szerepel a kötetben. Pogácsás Anett, a kötet egyik szerkesztője tanulmányában a személyiségi és szerzői jogok védelmének nehézségeit járja körül az internettel behálózott világunkban. Megvizsgálja, hogy a technika fejlődése okozta jogsértési lehetőségeket milyen szabályozással lehet megfelelően kivédeni, és szót ejt az anonimitás kérdéséről is, mindezt néhány példával illusztrálva a külföldi joggyakorlatból. A Csécsy György által jegyzett cikkben pedig világosabb képet kaphatunk, hogy a formatervezési mintaoltalom intézménye miként egyesít az újdonság kritériuma által iparjogvédelmi, és az egységesség követelményével szerzői jogi védelmi erényeket. A rendszertani alapvetéseken túl összetett elméleti problematikák boncolását tűzi ki célul, így elemzésre kerül a kumulatív oltalom opciója és az általa felvetett egyéb kérdések.

A kötetben jogtörténeti áttekintést kaphatunk egy-egy kor, esemény illetve személy munkásságáról is. Így Horváth Attila tanulmányában átfogóan mutatja be, hogy a szocializmus miként deformálta a magánjogot az 1959-es Ptk. megalkotásakor, így megfigyelhető, miként terpszkedik az állami vállalatot érintő szabályozás a polgári kódexben, valamint milyen torzulások következtek be olyan alapintézményekben, mint például a tulajdonjog. A szerző felhívja a figyelmet, hogy számos területen a tényleges jogi helyzet és a kodifikált jog távolestek egymástól. Kahler Frigyes megdöbbentő és megrendítő írásban számol be arról, hogyan esett áldozatul a megszálló Vörös Hadsereg – genfi jogot semmibe vevő – civil lakosság elleni erőszakának több tízezer magyar nő. S bár az elszenvedett sérelmek égbekiáltóak, az igazságszolgáltatás és az áldozatok kárpótlása még várat magára. Tóth Zoltán József történeti ívű gondolatai az Alaptörvény kapcsán a Szent Korona-tan mentén mutatja be, hogyan feleltethetők meg a modern kihívásoknak e hagyományt felelevenítő alapelvek az új magyar alkotmányban. Varga Csaba azt tárgyalja, hogy a hazai tudomány világában szinte egyedülálló természetjogi gondolkodási rendszert megvalósító Horváth Sándor életműve elhelyezésének – történelmi okokra is visszavezethető – nehézsége,

hiánya olyan referencia ponttól fosztja meg a társadalomtudományi gondolkodást, ami mindenképp discussiora készítő, és mint ilyen gazdagítóvá lehetne. Zlinszky János életpályáját bemutatva kalauzolja az Olvasót könyvtárról könyvtárra, amely során feltárul előttünk a történelem viharáiban kibontakozó életút, magyarázatot adva az ő tudomány iránt megedzett és ezért kitartó elköteleződésére, melyet a könyvek szeretete indított el egykor a nagyapai gyűjteményt felfedezni vágyóban.

Két, témájában különleges, a többi cikktől tematikájában eltérő írás is megjelent az ünnepi kötetben. Egyrésztől Burián László írásában történeti áttekintést nyújt a korai, főként német kodifikáció állomásaiból. Hosszú út vezet az alkalmazandó jog átfogó, teljes kollíziós normák általi szabályba foglalásához, ennek a folyamatnak az elindulását és megtorpanásait nézi át a cikk, különös tekintettel a deliktuális felelősség esetére. Majd Koltay András azt mutatja be, miként kerülhetett a kereszténység jelképe, a feszület egy strasbourggi ítélet középpontjába. Bár a Lautsi-ügy Olaszországból indult, a döntés következményei egész Európára kiterjednek és meghatározzák állam és egyház, vallásos sokszínűség és laicitás viszonyának elő-előforduló kérdéseit, kulturális örökséghez való kapcsolatát. A tanulmány kitekintést nyújt párhuzamos amerikai ügyek felvillantásával is.

Az Ünnepelt széles körű és jól ismert munkásságát is jelzi, hogy mennyi jogterületről állt össze az öt méltatók tollából ez az érdekes kötet. Azon túl, hogy a szerkesztők és a szerzők remélik, hogy sikerült örömet szerezni a Professzor Úrnak, abban is bizakodnak, hogy mindenki haszonnal forgatja majd e különleges válogatást tartalmazó könyvet.

MOLNÁR Sarolta

* * *

CSEHI Zoltán – SCHANDA Balázs – SONNEVEND Pál (szerk.):
Viva vox iuris – Tanulmányok Sólyom László tiszteletére
 70. születésnapja alkalmából
 Budapest, Szent István Társulat, 2012.

A Szent István Társulat, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kara, valamint az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara Sólyom László 70. születésnapja alkalmából ünnepi kötetet jelentetett meg. Ezen jeles esemény kapcsán a volt államfő kollégái, tanítványai, pályatársai e kötetbe írt tanulmányokkal köszönetüket és jókívánságaikat fejezték ki. A könyv szerzői a szakmai és személyi elismertség kifejezésre juttatása mellett Sólyom pályafutásához kapcsolódóan tematikus csoportokra bontva dolgozzák fel az általuk választott témaköröket, így az egyes fejezetek érintik többek között a közjog, a nemzetközi jog, a magánjog és a kánonjog területeit.